

แนวทางการปฏิบัติงานชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติ

GUIDE TO COMMUNITY BASED DISASTER RISK REDUCTION (CBDRR) IMPLEMENTATION

โครงการชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติ
ภายใต้โครงการฟื้นฟูจากภัยพิบัติสึนามิ ประเทศไทย
ความร่วมมือระหว่าง สภากาชาดไทย และกาชาดอเมริกัน

Community Based Disaster Risk Reduction Project
Tsunami Recovery Program Thailand
Cooperation Between Thai Red Cross Society and American Red Cross

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์
Relief and Community Health Bureau

1871 ถ.อังรีดูนังต์ แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
1871 Henry Dunant Rd., Patumwan, Bangkok 10330 Thailand

แนวทาง

การปฏิบัติงานชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติ

คำนำ

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ มีภารกิจหลักในการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยพิบัติ อย่งครบวงจรทั้งระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และฟื้นฟูบูรณะหลังเกิดภัย ซึ่งการดำเนินการในระยะก่อนเกิดภัย มุ่งเน้นในการส่งเสริมให้ชุมชนมีการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ มีความตระหนักต่อภัยอันตรายที่เกิดขึ้น คิดวางแผน และดำเนินการโดยใช้กระบวนการเตรียมชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ

คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติ เล่มนี้เรียบเรียงจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โครงการชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติ ใน 4 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ ระนอง พังงา ตรังและสตูล ภายใต้โครงการฟื้นฟูจากภัยพิบัติสึนามิประเทศไทยปี 2551-2553 ตามความร่วมมือระหว่างกาชาดอเมริกัน และสภากาชาดไทย คู่มือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในชุมชนพื้นที่เสี่ยงภัยใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน แต่ยังไม่สามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงทางวิชาการได้เพราะต้องใช้การทดลองปฏิบัติจริงในพื้นที่อื่นๆ และนำมาปรับปรุงเนื้อหาอีกครั้งคู่มือเล่มนี้กล่าวถึง คำจำกัดความที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติ บทบาทของสภากาชาดไทย บทบาทของสำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ ด้านภัยพิบัติ แนวทางและกระบวนการเตรียมชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ

ในการนี้ขอขอบคุณหน่วยงานต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย รวมถึงกาชาดอเมริกัน ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณและเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานจัดทำคู่มือเล่มนี้

คณะผู้จัดทำ

มิถุนายน 2553

รายนาม

รายนามที่ปรึกษา คณะกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ

ที่ปรึกษา

นายแพทย์พิชิต	ศิริวรรณ
เภสัชกรหญิงวิไลวรรณ	เพ็ชรคำ
นางพัชรี	นิรัชมงคล

คณะกรรมการ

นางสาวเพียงใจ	กรรณเทพ	ประธาน
นางสาวภาวิณี	อยู่ประเสริฐ	รองประธาน
นางสาวอรุณ	วงศ์เจริญ	รองประธาน
นางวัลลภา	สุขศิริมัท	กรรมการ
นางสาวพรณี	จิตมานะ	กรรมการ
นางสาวนวิรัตน์	กุลย์รัตน์	กรรมการ
นางสวานันธิญา	หาญพยัค	กรรมการ
นางสาววิไลลักษณ์	ชูปสูงเนิน	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวจารุรินทร์	พลหินกอง	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวรัชดาภรณ์	พัฒนศิริมงคล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวรมณีย์พร	วงศ์ปกรณ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณเพ็ญ	อินทร์แก้ว	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย
อาจารย์ ดร. กำไลรัตน์	เย็นสุจิตร์	อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย
นางสาวกมลวรรณ	จิตรภักดี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นางวัลลิกา	เผือกโสมณ	ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาศักยภาพองค์กร สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ

สารบัญ

บทนำ	1
บทที่ 1 คำจำกัดความ	3
ความสำคัญของการดำเนินงานโครงการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ	5
บทบาทของสภากาชาดไทย ต่อการดำเนินโครงการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ	6
สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์	8
บทที่ 2 โครงสร้างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน โครงการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ	9
คณะกรรมการโครงการสนับสนุนการทำงานในระดับนโยบาย	12
บทที่ 3 การปฏิบัติงานโครงการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ	
ขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย	13
ขั้นตอนที่ 2 ลงพื้นที่ในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ	18
และวางแผนงานการดำเนินกิจกรรมโครงการร่วมกับชุมชน	
ขั้นตอนที่ 3 ผูกอบรมแกนนำชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ	20
ขั้นตอนที่ 4 จัดตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ	22
ขั้นตอนที่ 5 ประเมินความเสี่ยงอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน	25
การจัดทำแผนเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ และแผนตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน	
ขั้นตอนที่ 6 พัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ	28
ขั้นตอนที่ 7 ผูกซ้อมแผนบนโต๊ะ และฝึกซ้อมแผนตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน	32
ขั้นตอนที่ 8 ประเมินผลการดำเนินโครงการของชุมชน ตามมาตรฐานสภากาชาดไทย	36
และส่งมอบชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติสภากาชาดไทยให้กับหน่วยงานหลักในพื้นที่	
บทที่ 4 คำจำกัดความการติดตามและประเมินผล	41
เครื่องมือสำหรับการติดตามและประเมินผล	43
การประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ	47
ภาคผนวก	
ใบสมัครสำหรับชุมชนในโครงการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ	47
แบบประเมินผลการฝึกซ้อมอพยพ (สำหรับประชาชน)	52
แบบประเมินผลการฝึกซ้อมอพยพ (ผู้สังเกตการณ์)	53
เกณฑ์ประเมินชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ และชุมชนต้นแบบ	56